

Andres Kuperjanov 60

22. mail 2018 tähistas 60. sünnipäeva Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna teadur Andres Kuperjanov, kelle huvikeskmes on olnud rahvausundi kosmoloogilised ja tähistaeva nähtustega seotud rahvaluule aspektid, puudega seotud rahvaluule ja kombestik ning Eesti ja Bulgaaria usundiliste nähtuste võrdlemine. Ta on folklooriajakirjade *Folklore: EJK* ja *Mäetagused* kaastoimetaja alates ajakirjade esmailumisest 1996. aastal, samast aastast on ta ka folklooriserveri Haldjas arendaja, infotehnoloogiliste võtete folkloristikasse juurutaja, mitmete fotonäituste ja arvukate veebiväljaannete autor.

Andres Kuperjanov lõpetas 1980. aastal Tartu Riikliku Ülikooli füüsika-keemia-teaduskonna füüsika erialal. Aastail 1980–1996 töötas ta Tõravere Observatooriumis elektroonikainsenerina tähefüüsikute projektide juures. Sellega seoses võib ta uhkusega lausuda, et on töötanud personaalarvutitega 1980. aastate varasest algusest. Sellesse perioodi kuulub muidki arvutite ja arvutivõrkudega seotud projekte. Ta on ka MTÜ Tartu Tähetorni Astronoomiaringi asutajaliige ja panustanud täheteaduse populariseerimisse väga avara teemaringiga. 1990. aastatel alustas ring harrastusastronoomide kokkutulekutega perseiidide tähesaju ajal, et ühendada astrofüüsikute loengud tegevusega, mida harrastatakse kogu maailmas – langevate tähtede loendamine ja augustiõise tähistaeva vaatlused. Võimatu on loendada osalejaid õpilastest vanemate huvilisteni, igasuguste erialade asjatundjaid, kes on kokkutulekul saanud tähepisiku.

*Ragusas, Itaalias.
Mare Kõiva foto 2018.*

Tähetorni astronoomiaring tegutses juba varem, algselt Hugo Raudsaare, hiljem valdavalt Tõnu Tuvikese eestvedamisel, ja praegune tegevus on kunagiste vaatluste ja laiemale huviliste kogukonnale loengute pidamise järjepidevuse hoidja.

1995. aastal alustas Andres Kuperjanov astrofüüsika uurimisaluste nähtuste peegelduste käsitlemist rahvakultuuris. Aastail 1996–1999 oli ta Eesti Keele Instituudi folkloristika osakonnas tööl teadurina, ülesandega uurida rahvaastronoomiat. Aastast 2000 on ta valitud Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna teaduriks, ta on Eesti-uuringute Tippkeskuse liige.

2002. aastal kaitses Andres Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalteaduste instituudi juures filosoofiamagistri teaduskraadi teemal “Eesti taevast. Uskumused ja tõlgendused”, mille alusel avaldatud samanimeline raamat on olnud suure lugejamenuga erialaseid väljaandeid 21. sajandil. Seda ilmselt ka põhjusel, et taevaste nähtuste kirjeldamisel antakse teavet teaduslike leidude kohta ja esitatakse sama nähtuse rahvapäraste külje analüüs. Andres Kuperjanov kuulub mitmetesse erialaorganisatsioonidesse, ta on Tartu Tähetorni Astronoomiaringi asutaja- ja tegevliige, Eesti Muinasteaduste liige. Alates 1998. aastast on ta Rahvusvahelise Etnoloogia ja Folkloori Seltsi religioonietnoloogia töörühma (Ethnology of Religion, <https://www.siefhome.org/wg/er/index.shtml>) liige, 1999. aastast Rahvusvahelise Etnoloogia ja Folkloori Seltsi rituaalse aasta töörühma (The Ritual Year, <https://www.siefhome.org/wg/ry/index.shtml>) liige, alates 2011. aastast kuulub ta Rahvusvahelise Rahvajutu-Uurimise Seltsi (International Society for Folk Narrative Research – ISFNR) töörühma Usundiliste Narratiivide Võrgustik (Belief Narrative Network, <http://www.isfnr.org/index2.html>). Ta on Rahvusvahelise Antropoloogiliste ja Etnoloogiliste Teaduste Ühenduse (The International Union of Anthropological and Ethnological Sciences – IUAES) liige aastast 2009.

Teadlasena on Andres Kuperjanov panustanud interdistsiplinaarsesse uurimisse, loonud eesti etnoastronoomia iseseisva tugeva uurimissuunana ja arendanud seda pika-aegse uurimistegevusega. Ta on korraldanud mitmeid välitöid, sealjuures ka väljaspool Eestit, nt Keenias, Bulgaarias, Sloveenias. Hinnatav on, et välitööde materjali on ta vormistanud sageli ka võluvateks näitusteks, nt “Keenia. Pilte ja hääli välitöödel”.

Siinkohal on põhjust tulla tagasi personaalarvutite, maailma esimese erialase folklooriserveri Haldjas, folkloristide arvutivõrgu rajamise, arendamise ja võrgutoimingute järelevalve juurde, mida ta tänaseni teeb. Eesti arvutiseerimise ajaloos on folkloristidel oma mitteturunduslik, aga sisuline, eriala promoveeriv ülesanne. Arvutiloo ja Haldja-loo seigid vajavad helgesilmset ja üldistavat käsitlemist, seal on Andresel oma kindel osa.

Arvutiseerimislugu on ulatuselt sama lai kui aastasadu teadlastele üllatusi toonud astraalmütoloogia.

Ees on palju viljakaid aastaid, et kogutud andmeid asetada erinevasse raamistusse ja neid hinnata. Arendamisel on analüütilised abivahendid folkloristide igapäevase töö hõlbustamiseks. Soovime oma erudeeritud ja kenale kaaslasel edu järgmistele projektidega ja rõõmu käesolevast eluetapist.

Piret Voolaid, Mare Kõiva